

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISK DAGBLADET

Neljapäeval, 14. juunil 1973

Nr. 44 (3832)

15. aastakäik

Auto-vihkaja hobune lõhkus eestlase auto

Lomitas, Kalifornias juhtus ebatavaline liiklusõnnetus, kus üks omapead jäänud hobune ründas maanteel autot ja peksis selle kere täiesti rusudeks. Kahjukannatajaks oli eestlanna Ene Ott, kes varem elas New Yorgis.

Eestlanna liiks autoga lasteasust oma 5-aastasest poega ära tooma. Tagasisõidul mõeldi kuni, kus maantee kõrvale on ehitatud eri rada ratsutajatele. Millegipärast oli seal üks hobune valveta jäetud. Kui Ene Ott jõudis autoga hobuse lähedale, jooksis ikkagi kusagilt koer ja tormas haukudes hobusele kallale. Viimane hüppas autotele, otse Ene Otti auto ette. Eestlanna suutis veel kiiresti pidurdada ja auto keerata vasakule teeveerule, kus põlunud õnneks liikust.

Hobune, olles ilmselt saanud omamoodi närvishoki hüppas seejärele E. Otti autole otsa, peksis kapjadega puruks katuse ja esimese autoakna. Libisenud autokatuselt veriste jalgadega maha, muutus hobune veelgi metsikumaks ja hakkas autole andma kahjaboote. Ta peksis puruks ukseid ja kerekatte, nii et

auto pärast nägi välja täieliku vrakina. Seepeale jooksis hobune tee kõrvale. Eestlanna ja samuti tema poeg pääsesid õnneks veatult.

Baltikumi 7 müüti vene propagandas

Upsala Nya Tidningis vaatleb 24. mail Håkan Holmberg Andres Küngi raamatut Vad händer i Baltikum. Ta algab sellega, nagu paljud teisedki retsensendid, et küsib, kui paljud teavad, kus asub Tallinn ja teised sama Euroopa osa pealinnad Riia ja Vilnius? "Need kolm linna onpealinnad Eestis, Lätis ja Leedus, Rootsi lähemais naabermaades, mis II maailmasõja ajal anastati N. Liidu poolt," ütleb artikli autor.

Mis lõpuks juhtus nendes maades anastamise ajal ja mis seal on juhtunud pärast sõda, sellest annab ülevaate Andres Küng, liberaalpoliitik, kirjanik ja varem raadio kultuurvee-

Stockholmi E. Maja:

Subventsioon üüride osas eestlastele

A/S Stockholmi Eesti Maja pidas oma korralise peakoosoleku 25. mail Eesti Maja ruumides. E.M. juhatuses esimees Meemo Trepp tervitas rohkearvuliselt kohalolevaid aktsionäre ja luges koosoleku avatuks kell 18.10. Koosoleku juhatajaks valiti Valter Soo ja protokolljaks Aarne Vöting. Mandaatkomisjon valiti esimeheks Vold. Kiviaed ja liikmeteks Ahti Pae ja Kulla Velliiste. Protokoll kiinnitati ja valiti E. Balder ja V. Piirand.

Mandaatkomisjon konstateeris pärast registreerimislehe ja volituste kontrollimist, et koosolekust võtab osa 1294 aktsionäri. Peakoosolek tunnistati põhikirja kohaselt õigeaegselt kokkukutsutuks, kuna kutse oli avaldatud 5. mail Svenska Dagbladetis, Eesti Päevalehes ja Teatajas.

1972.a. tegevusaruande esitas juhatuses esimees M. Trepp ja asjaajaja-direktor B. Gorman kandis ette majandusaruande, tulemusarve ja aastabilansi 31. det. , kusjuures ta kommenteeris ühtlasi üksikuid aruannete poste.

Rev.-komisjoni aruande luges ette Eduard Tiitus. Aruannete kohta esitati rohkesti küsimusi, millelele vastasid B. Gorman ja H. Iir.

Tegevusaruandes nenditi m.h., et möödunud aasta oli intensiivsemad tööperioode majas ajaloo. Ülatuluse ümberhüütu tulemuseks II ja III korruusel oli, et Eesti Lastead, Eesti Komitee, Eesti Rahvusfond, Balti Humanistide Ühing, Üliõpilasseltsid Põhjala, Raimla, Lil-

vika ja korp! Filiae Patriae võisid ajakohastes ruumides tööd alustada. Üüride tõstmise ja uute ruumide kasutamise tõttu suureneb sissetulek gikaudu 100 000 kr. Tegevusaruande Järg lk 2

Stockholmi E. meeskoor 1975 Austraaliasse

Stockholmi Eesti Meeskoori peakoosolek, mis toimus E. Majas rohkearvulise liikmeskonna osavõtul, otsustas pärast üksikasjalist ettekande ärakuulamist alata Austraalia kontsertreis ettevalmistustega.

Kava kohaselt toimuks reis juunis reis Saksamaale laulu-1975 sügisel kestvusega 30 päeva, kusjuures Austraalias viibimise aeg oleks umbes 14 päeva.

Peakoosolek, mida juhatas N. Suursõit ja protokollis L. Talbak, kiitis heaks juhatus ettepaneku eeloleva aasta tegevuseks. Selle kohaselt oleksid suurmataks üritusteks järgmise aasta alguses kontsert-ball ja

juunis reis Saksamaale laulu-1975 sügisel kestvusega 30 päeva, kusjuures Austraalias viibimise aeg oleks umbes 14 päeva.

Tänavu sügisel tuleb koorile arvatavasti külla Kansallis-Kuoro Helsingist, kel on kavas iseseisev kontsert Stockholmis.

Nii möödunud aasta tegevus- Järg lk 8

**METSAKODU
UUDISMAA**

'Kungla' Stockholm huvitava kavaga

Stockholmi ja ümbruskonna eestlasi on ees ootamas huvitav sündmus seoses Toronto rahvatantsurühma "Kungla" saabumisega Rootsi kolmapäeval, 20. juunil. Etendus toimub tegelikult samal päeval kl. 19 ABF-i Z-saalis, Sveavägen 41.

Esimisekava hõlmab rahvatantsude põimitku, mille nimetus on "Müüdi Mats" ja teises osas esitatakse tantsude, laulude ja rahvamängude põimitku.

Rühma koosseisukoolub 25 rahvatantsijat ja pillimees ning Rootsi saabuvad järgmised noored:

Linda Valter, Rita Valter, Katrin Lindre, Eva Põõs, Ene-Mai Poolar, Mai-Liis Jaanul, Linda Põldma, Kadri Roman, Reet Roman, Riina Reita, Eva Ivanov, Elsie Raja, Ene Koor, Evi Jaanul, Arvo Kuld, Toomas Marley, Jaanus Marley, Valev Vastopä, Eddy Ounpun, Toomas Toop, andrus Kõresaar, Toomas Soots, Georg Kase, Rein Lainevoori ja rahvatantsu juht Toomas Metsala.

Pääsmed on eelmüügil eesti Kultuuri Koondises, Wallingatan 34 ja Kassari rahvatantsijate käes. Siinjuures pöördub Kaassar-i kaasmaalaste poole palvega aidata kaasa ümaja leidmiseks kangetele küllalistele. Helistada Helder Joo, tel. 45 10 88 (kodus) ja 88 03 50 (tööl).

EPL Neljapäeval, 14. juunil 1973

Saksa piirilt

Lääne-Saksa Liiduvabariigi riigiministeeriumi teadaande kohaselt on moodunud 1972. aasta lõpus 1245 inimest Ida-Saksamaal peamiselt öösi põgenenud Saksa Liiduvabariiki, hoolimata miniväljastest, kaheksastest okstraaditõkkest, vahitornidest ja viimati kõigele lisaks ühesaetud automaatsetest tulistamisest. Kust tuleb kuulirahet niipea kui helgihetja valguskiirid on avastanud mõne kuju oma valvetooris.

Idasakslastest põgenike hulgas oli 33 sõjaväelast, n. Volk-sarmee ridadest, s.o. rahva-väest, kes otsisid teed vabadusse just oma teenistuskohustuste täitmise ajal piirirajoonis. Kui mitmed sajad või isegi tuhanded inimesed idast olid põgenemisel takistatud, surmatud või vangistatud, selle kohta puuduvad andmed.

Igatahes on silmatorkav, et põgenike vool Ida-Saksamaalt on suurenenud, selle asemel et väheneda pärast niinimetatud põhilepingu sõlmimist Saksa Liiduvabariigi ja Saksa Demokraatliku Vabariigi DDR-i vahel. Aasta varem, 1971 põgenesid üle piiri läände 832 idasakslast, s.o. 413 vähem kui moodunud aastal.

Arv 1245 hõlmab pagulasi, kes piiri ületasid nii üldela-koostööd. Nende lisandub 5537 DDR-i kodaniku, kes põgenemiseks kasutasid juhtumeid ühenduses külastajadega läände, mis neile olid ametlikult võimaldatud ühel või teisel põhjusel. Arahüpajal leidusid nii sugulaste külastajate hulgast kui reisimisel turistidena ja osavõttejana mitmesugustest delegatsioonidest.

Arahüpamise ja põgenemise motiv on ikka ühesugune: rahulolematus kommunistliku režiimiga. Kõik ütlevad, et Saksa Liiduvabariigis on vähemalt kriitika ja vaba arvamusvaldus lubatud. DDR-is toob see aga mitte ainult tagakiusamist, vaid sageli ka vangistust, kui mitte sunnitud.

Nagu toodud andmetest nähtub, ei ole põhileping "kahe saksa riigi" vahel aidanud kaasa suhete normaliseerimisele saksa rahva siselisel. Põgenemiste arvu kasvamine DDR-ist viinab pigem vastupidisele.

Ag. kuna tähendatud põhileping moodustab isenda ühe osa Bonni valitsuse ametlikult idapolitiikast, siis on põhjust lähemalt vaadelda ka muud andmeid Saksa piirilt. Nimelt arvused sakslaste kohta, kes nn. tagasilüljatena on idast

võinud ümber asuda kodukohtadesse Lääne-Saksamaal.

See tagasilüljumine sai teatavasti suure ulatuse, kui liidukantsler Adenauer 1955 külastas Moskvat ning seadis eeltingimuseks diplomaatiliste suhete normaliseerimisel N. Liidu ja Saksa Liiduvabariigi vahel nõudmist, et sõjavangidena kinnipeetud saksalased antakse vabaks.

Teiseks pidid ümberasumise loa saama ka muud N. Liidus elavad saksalased, kes seda soovivad.

Suuremalt jaot läks see korda, kuid mõnisaada tuhat sakslast üritasid ümberasumise luba siiski asjatult, olgu ühel, või teisel põhjusel. Peale N. Liidu leidus neid rohkesti ka tema sulastriikides Ida-Euroopas. Neile oli lõpuks sunnitud mõtlema liidukantsler Brandt oma "idapolitiika" raamides.

Kuidas ümberasumise probleem selle kaudu on hakanud arenema, sellest kõneleb Liiduvabariigi siseministeeriumi hiljutine teadaanne mõndagi huvitatut. Moodunud aastal oli tagasilüljatuid N. Liidust 3449, ligemale kolm korda rohkem kui 1971.

Suurematest peetakse Bonni-Moskva lepingu üheks tagajärjeks. Poolast tuli Bonni-Varsavi lepingu sõlmimise järel Lääne-Saksamaale tagasi 1972. aastal kokku 13 876 sakslast, peaaegu poolt vähem kui 1971. mil tagasilüljatuid oli 25 267. Seevastu aga kasvas tagasilüljatute arv Rumeeniast, mis 1971 oli 2 848 ja moodunud aastal ümmarguselt 4 000.

Bonni siseministeeriumi poolt avaldatud arvude hulgas on märkimisväärt ümberasumise kahanemine Poolast, mis rangelt võetuna näib olevat vastuolu Bonni-Varsavi lepingu valguses. Kuna see leping ise on vahepeal ka ratifitseeritud, siis peavad mõned välisvaatlejad kahtlaseks, kas Poola võibolla ei tahagi lepingust täpselt kinni pidada.

See, aga tähendaks umbes samasugust lugu, nagu Ida- ja Lääne-Saksamaa vahelise põhilepinguga: õigustatud ümberasumise asemel peavad inimesed otsima kõrvalisi ja isegi elukardetavaid teid vabadusse pääsemiseks. Viimased teadid Saksa piirilt kõneleval selles mõttes küllalt selget keelt.

A. K.

Neljapäeval, 14. juunil 1973

VÄLISKOMMENTAAR

Desarmeerimise ümber

Desarmeerimise küsimus oli juba endise Rahvasteliidu tegevuses tähtsal kohal. Vastav komisjon töötas 1931. aastaks välja desarmeerimiskonventsiooni, mis kinkis kindlaid norme määratlemiseks relvastuse alal. Aga 1932–33 Genfis peetud I. desarmeerimiskonverents katkestas oma töö suurikide, peamiselt Prantsusmaa ja Saksamaa vastuolu tõttu tulemusteta.

Pealegi ei olnud USA üldse Rahvasteliidu ja N. Liit sel lehe liikmeks alles 1934 septembris. Rahvasteliidu viimaseks tähtsaks otseks oli Nõukogude Liidu väljajäetmine maailmaorganisatsioonist 1939 detsembris kallaletungist pärast Soomele.

Rahvasteliidu järglasena 1945 loodud Liitunud Rahvaste Organisatsioon võttis desarmeerimise küsimuse peatselt ülestüves, korraldades mitmeid rahvusvahelisi konverentse sõjavägede ja -varustuse vähendamiseks ja piiramiseks. Peetud läbirääkimised kujunesid aga pagaltamumiseks, kuna tuumrelvade juurdetuleku tõttu oli desarmeerimise probleem kujunenud veelgi keerukamaks kui enne.

Edusameen töötab vaevalt ka Genfis toimuv UNO desarmeerimiskonverents, mis teatud vahegaedaga on kestnud ümmarguselt kümne aastat.

Nende pikkade aastate jooksul saadud kogemused näitavad kõigepealt, et kui näiliseltki on teatud tulemusi saavutatud, siis mitte Genfi desarmeerimiskonverentsil, vaid väljaspool seda. Näidet selle kohta pakub 1963 Moskvas sõlmitud kokkulepe nn. tuumakatsete osaliseks lõpetamiseks. Paljud tervitsasid seda kui esimest suurt sammu tuumrelvade katseelaskimise lõpetamiseks üldse.

Moskva kokkuleppega keelustati tuumakatsed atmosfääris, aga Prantsusmaa ja Hiina ütlesid keelust kohe ära. Mida teised tegid, palstab kokkuvõtte. Moodunud kümne aasta jooksul on aset leidnud umbes 1000 katseelaskimist. Need on mänd, prantsuse ja hiina omad, toimunud atmosfääris. Ülejäänud rõhuvad enamasti aga teostatud N. Liidus ja Ühendriikides maalaustel katsel.

Nõnda on selge, et tuumakatsed osaline keelustamine ei takistanud tegelikult võidujooksu tuumrelvade alal, nagu paljud olid seda lootnud. Teiseks pettumuseks oli nn.

tuumrelvade levitamist keelav sobitus, millele 1970 alla kirjutasid tuumrelvi omavad Ühendriigid ja N. Liit ning rida riike, Rootsi kaasaarvatud, kellel kas puudus huvi või võimalus nende relvade soetamiseks.

Teisest küljest aga pole hulk muid võimalikke kriisipiirkondades – näiteks Iisrael, Lõuna-Aafrika, Jaapan, India – üldse selle sobimusega ühinenud.

Vimaks ei näi lugu olevat parem ka SALT-nimelise kokkuleppega strateegiliste tuumrelvade piiramiseks, millele Moskvas alla kirjutati ühenduses president Nixonil külskalguga 1972 mais. See Ühendriikide ja N. Liidu vaheline kokkulepe määrab üksteisest kindlaks mõlemate poolte tõrjesteemide tuumrelvade vastu, teiseast aga piirab ka interkontinentaalse raketide arvu.

Tegelikult ei takista seegi kokkulepe saatusliku võidurelvastuse jatkumist. Pigem annab ta sellele uut hoogu, kuna raketide arvulisele piiramisele on nõud seltsinud nende "kvalitatiivne" täiendamine. Raketide laadestapust parandatakse ja ühe tuumalaengu asemel varustatakse neid mitme laenguga, milledest igakümnelt võib tabada eesmärgi.

Säärase arengu tulemuseks on paljude asjatundjate arvates, et

tuumalaengute koguarv lähema viie aasta jooksul tõuseb praegusest viie tuhandet umbes kahekümne tuhandeni, s.o. nelja kordeni.

Kõike kokku võttes peab järele dama, et hoolimata pikkadest läbirääkimistest desarmeerimise asjus seisab maailm tegelikult tohutult kiire relvastamise ees. Suurvõimud on ilmselt olnud huvitatud vaid sellest, kuidas säilitada oma võimupositsiooni. Seejuures ei lase nad enast segada ka teiste riikide arvamisest Genfi desarmeerimiskonverentsil, kuigi nad ise on seal esindatud.

Tulemuseks on paratamatult, et supervõimudena eraldavad Nõukogude Liit ja Ühendriigid ennast üha rohkem muudest maadest. Tekkinud lõugast annab iseloomustavat ettekujutust nähe, et USA ja N. Liit kokku kulutavad militaarseks uurimiseks ja rakendamiseks kuni 85 protsenti kogu maailma vastavatest väljamaksetest.

Aga sel puhul ei tohi unustada, et kõige kurja juureks on ikkagi kommunistlik agressioon, nagu seda esindab N. Liit. Ühendriikide shiiks on selle tõrjumine igal viisil olgu desarmeerimiskonverentsil abiga või ilma selleta.

A.K.

Eesti Maja Algus lk 1

lekul teatavaks.

1972.a. majandusaruanne kiideti heaks, kusjuures kinnitati juhatusettepanek, et aasta netokahjum K 28 565:67 kantakse koos eelmise aasta bilansis näidatud kahjumiga 1 122:34 1973.a. arvele.

Tulemusarve 1972.a. kohta näitasid toogid ja kulud tasakaaluga K 217 473:40. Aasta netokahjum K 28 565:67 kinnitati rev.komisjoni ettepaneku kohaselt. Aastabilanss 31.dets. varad ja kohustused tasakaalus K 1 856 919:34 – kinnitati samuti rev.komisjoni ettepaneku kohaselt.

Rev.komisjoni ettepanekul vabastati juhatusliikmed ja asjaajaja-direktor vastutusest haldus-aastal 1972. Koosolek avaldas juhatajale tänu ja tunnustust töösse tegevuse eest.

1973.a. tegevuskava esitas juhatus esimese M. Trepp, selgitades ja analüüsides seda vastavalt tabelitele. Nii näiteks tõi ta esile subventsiooni ruumide osas eestlaskomale, mille suurus on K 35 000:–. Käitiseelarves on kulud ja tulud tasakaalus-tatud K 440 000:– ga.

Tegevuskava võeti pärast mõningaid sõnavõtte ja selgitusi teatavaks.

Ettepanek "välja töötada ja rakendada süsteem, mis soodustaks A/S Eesti Maja aktsionäridele üle võtta Wallingat. 32-34 kinnisvaral lasuvad praegu erinevate tingimustega rootsi rahaga ja laenuasutustes paigutatud hüpoteeklaane" kinnitati koosolekul pooldiisimeelselt.

Koosolekul tehti järgmine ettepanek: määrata Eesti Maja juhatus ja rev.komisjoni liikmed kuluks katteks, alates 1973. aastast, järgmiselt: juhatus esimehele ja asjaajaja-direktorile a K 1 200:–, juhatusliikmele a 800:–, rev.komisjoni liikmele a 600:–. Ettepanek kinnitati üksmeelselt.

VALIMISED. Juhatusast ametivannuse tõtta väljalangenud juhatusliikmed Leo Moks ja Albert Meirik valiti tagasi kolmeks aastaks. Juhatusettepanekul valiti 5 asemikku üheks aastaks: H. Arendi, T. Sepp, S. Saare, M. Nurk ja R. Uustal.

Rev.komisjoni liikmeks valiti üheks aastaks: Ed. Tiits, A.Kompus ja K.Sõmermaa. Asemikeks: E. Vilval, A. Maruts ja E. Sipa. Vannematekogust ametivannuse tõtta väljalangenud liikmed valiti tagasi ametivannu-

sega 1976.a.: Juhan Toots, Harry Piir, V. Reese, V. Hurt, L. Talbak K. Männi, K. Veern, Urve Toots ja A. Reimans. Uue liikmena valiti Helga Minnus, kuma senine liige Juhan Aavik loobus terviselikel põhjustel. Surma läbi lahunud liikme V. Erumase asemel valiti uueks vannematekoguliikmeks Joh. Kant ametivannusega 1975.

B. Gõrmani ettepanekul määrati müügiks pakutavate aktsiade ostuhind eelmise suures, s.o. K 160:–.

Algatatud küsimuste all pidas hr. Koppel tarvilikuks, et aktsionäride registreerimine peaks toimuma kaks päeva enne koosolekut ja mandaatkomisjon tuleks valida ette järgmiseks aastaks. Ta esitas seejuures küsimusi, et juhatus kaaluks kiitumist ja koostaks vastava ettepaneku järgmisel peakoosolekul esitamiseks.

Koosolekul juhataja V. Soo tänas juhatus töösse tätt ja aktsionäri asjaliku koosoleku korra eest ning lõpetas koosoleku kell 21.

300 m kõrge TV-torn Eestisse

Tallinna ajalehed avaldasid äsja kirjutisi ja fotosid ehitusest tulevast uuest hiiglaslikust televisioonitornist, mis ehitatakse Kloostriplatsi Pärnamäe piirkonda.

Raadiokeskuse pealsener Rein Ruudi märkis sel puhul, et uus Tallinna televisioonitorn on umbes sama tüüpi kui Moskvas tuntud Ostankino torn, ainult pisut väiksem, nimelt 300 meetrit maapinnast. 190 meetrit on torn raudbetoonist, kõrgemal terasest. Torn konstruktsioon on huvitat selle poolest, et kõik tehnilised ja abiruumid paiknevad torni sees. Saateajamud asuvad alumises juurdeehituses. Tornis asuvad erinevas kõrguses enam kui 20 korrusel mitmesugused teenistust – ja abiruumid ning aparaadiruumid. Need ühendatakse omavahel liftidega.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetaja ka talitus:
EESTI MAJAS Stockholm:
Wallingat 22, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm I
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskilatus Jüri Aus
Andr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eeskilatus, tel. 016/14 77 72
Tellimispostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarveste postigiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 158:–
Termin (4 kuud) kr. 57:–
Kuu kr. 16:–

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eeskilatus-Kurires
Tryckeri AB Eeskilatus 1973

Baltikumi

Häkan Holmberg märgib m.h., et Küng ei ole demagoogiline ega propagandistlik. Ta hindab olukordi asjalikult nii Baltikumi ajaloo, majanduse, usulise olukorra, kompartei rolli, vene laste sissisõjani või rahvusliku kultuuri alal. Propagandistlik kallaletung pole sugugi häda-välgik. Ei tarvitse hõlaldada, kui pida valempropagandaks seda, et "need kolm riiki liitusid vabatahtlikult N. Liiduga", kui kõik mittekommunistid-kandidaadid otsustasid valimises kõrvale jätta "valitud" riigikogulikkeid vene moreelsete katseid all otsustasid lõpetada oma maade eksistentsil vabade riikidena. Selleks pole ka vaja demagoogiat, kui toonitada seda traagikat, mis juhtus 13. ja 14. juunil, kui kümned tuhanded baltlased saadeti loomavagunisse Siberisse või kui soveti sõjaväed valigastisid a. 1972 protestiliikumise Leedus.

Artikli autor märgib ära ka Küngi teoses selle, kuidas Baltikumi majandus ja kultuur on praegu moodse aja tasemel. Balti kirjanuse õitsengust võib järeldada, et rahvas on kindlalt ja teadlikult otsustanud säilitada oma kultuuri, hoolimata venelaste sissisõjast.

Algus lk 1

Häkan Holmberg refereerib üsna ulatuslikult on 5-veerulise artikli Küngi raamatut ja esitab siis "seitse müüti" Baltikumist, mis esinevad vene propagandas. Need on: 1. Baltikumi rahvas liitus vabatahtlikult N. Liiduga, 2. baltlased olid fashistid, 3. baltlased on natsionalistid, 4. baltlased on reaktsionärid, 5. Baltimaad on liiga väikesed selleks, et olla iseseisvad, 6. Vaba Baltikum on Sojvetile ohtu ja 7. Vaba Baltikum on ebarealistlik ja mõeldamatu.

Andres Küngi hästikirjutatud ja histioloogiliste teooriidega raamat on tähtsaks teguriks poliitilises ja kultuurilises debatis, ütles Häkan Holmberg. On tähtis, et see saaks suure leviku osaliseks ja et vastne huvi balti kultuuri ja ühiskondliku olukorra vastu esile keriks. Ta tsiteerib lisaks Küngi väljendust, et "võib-olla leiab ühel päeval root si sangarlik valitsus, et rahvaste enesemääramisõiguse printsiipi kehtib ka balti rahvaste kohta".

Uppsala ülikooli lõpetas ühiskonnateaduste fakulteedis fil.kand. astmenga Teet Veertee Eeskilatus.

Arvustatu pole rahul raamatu arvustusega

Teose "The Soviet Colonization of Estonia" autor William Tomingas on saatnud Eesti Päevalehele alljärgneva ühenduse E. Uustalu nimetatud raamatu arvustuse kohta:

E. Uustalu poolt Eesti Päevalehes nr. 29 (14.4.1973) avaldatud arvustus näib olevat kantud tendentsist kõigutada avaldatavates teostes "The Soviet Colonization of Estonia" toodud materjalide suhtes. Autor võiks oodata rõnnakut kommunistide ja nende sabarakkude poolt, kes kogemuste kohaselt võiksid deklareerida, et kogu raamat kaanest kaaneni on laim N. Vene kohta. Ründajatel on nüüd vahest avanenud võimalus rõhutamiseks, et ka autori kaasmaalased ise omavad umbuskus raamatu vastu.

1. Protokoll Selter-Stalin-Molotovi läbirääkimistest baasidelepingu asjas. Autor sai protokollid kadunud peakonsul J. Kaivi käest, kes raamatus toodud kirjas seletab protokollil päritolu ja kinnitab ingliskeelse tõlke õige-pärasust. Autor ei olnud teadlik, et kadunud A. Varma eraarhiivis on kõnesolevate läbirääkimiste kohta tehtud märkmete mustand. Autor ühineb täiel määral arvustaja poolt esitatud küsimusega, mispärast ei ole seda mustandit seni avaldatud mõnes läänemaalima keeles? Ta üsib omapoolt juurde, mispärast ei ole seda näiteks teinud ajaloolane E. Uustalu, kes on mitme raamatu autor ja kaasautor A. Rei ingliskeelsele teosele "The Drama of the Baltic Peoples"?

2. Protokollil käsitlemine E. Uustalu poolt. Kogu protokollil tekstit peab arvustaja tähtsaks tsiteerida vaid Selter-Stalini kauplemist lepingu ratifitseerimise aja pikendamise kohta. Protokollis esinevad mitmekordseid Stalini ähvardusi Ees-tille, kui see ei oleks kaitsenud heaga täita N. Vene nõudmist, et loe arvustaja ooluliseks mainida. Seejuures ütleb ta, et kõnesolev protokoll moodustab raamatu kaaluvama osa.

3. Arvustaja nimetab raamatus dokumenteeritud andmeid N. Vene kuritegudest Eestis hirmu ja õudusjuttudeks, mida läänemaalim ei suukavat. Sellise väite vastab autor, et N. Vene kuritegusid Eestis tuleb avalik-kuusele teatavaks teha iga võimalusel, kas mitte-estlased neid paljastusi usuvad või mitte.

4. Briti-Prantsuse-N.Vene kolmiklidi läbirääkimised. N. Vene versioon üheltpoolt, nagu oleks riigikorra muutmise Eestis sündinud kõigiti põhiseaduse-päraselt, ja versioon teiselt poolt, (mis õigupoolest käib eelmisele vastu), nagu oleks 21. juunil 1940 Eestis leidnud aset revolutsioon, mis olevat pühkinud võimalik kodanluse valitsuse, ei vasta tõele ja on vaid suitsukate. Tegelikult sai Eesti saatus otsustatud mitte suvel 1940 Eestis, vaid aasta varem, suvel 1939, Moskvas. Briti-Prantsuse-N.Vene ja Saksa-N.Vene läbirääkimistel. Saksa-Vene läbirääkimised üksikasju peavad mõlemad pooled surma-saladuseks. Kõll on aga saanud teatavaks mõningaid üksikasju Briti-Prantsuse-N.Vene läbirääkimistest. Et anda pilt üle meie peade käinud kauplemistest Eesti kohta ja selgitada, kuidas demokraatlikud Briti ja Prantsus-maa andsid järkjärgult järele N. Vene nõudmistele, toob autor ühes raamatu osas andmeid ja dokumente usaldusväärselt allikaist ja peab seda osa raamatus ooluliseks. Arvustaja ütleb, et see osa olevat ebaõnnestunud ja tähendab, et seal esinevat vigu. Milles see ebaõnnestumine seisab ja millised on vead, jätab arvustaja targa oma teada. Kõll aga jaleb ta vajalikuks hoiatada, et need võiksid kõigutada lugeja usku teose

järgnevate osade palkapida-vus-se.

5. Eesti sõduri mehisuse ja sõjamehe omaduste mainimine ei ole eesti arvustajale, samuti mitte, et see mainimine on võetud ühe läti autori kirjutisest. Teatavasti on eesti sõjamehe kuju armastatud kogu rahva poolt. Ta on oma tublidust näidanud Vabadussõjas ja Teises maailmasõjas. On kahju, et arvustaja, kes ise on kandnud sõjamehemundrit, peab eesti sõduri iseloomustamist autori poolt ühekülgselt liialdatuks ja peab jälle tarvilikuks hoiatada, et lugeja võib nilsugusest passusest kergelt arvamise saada, et ka muu raamatus esitatud materjal on samal viisil ühekülgselt liialdatud.

6. Liialt suure süstemaatilise tähelepanu avaldamine Rahvarinde valimisplatvormile. Autor on teosti Rahvarinde pika valimisplatvormi toonud peaaegu täies ulatuses. Seda tõendamiseks, et selles platvormis ei ole sõnagagi räägitud vajadusest kuulutada Eesti nõukogude riigiks ja tarvidusest paluda Eesti inkorporerimist Nõukogude Liitu. Selle platvormi alusel Riigikokku valitud inimestel ei olnud mingit mandaanti nõukogude riigiks ja paluda Eesti inkorporerimist Nõukogude Liitu. Rahvarinde valimisplatvormi täieliku teksti avaldas N. Vene telegraafiagentuur Tass, mis sai valimispropaganda huvides üle võetud ka ajalehte "Rahva Hääli". Mulde, see platvorm on avaldatud sõna-sõnal ka koguteoses "Eesti rahva kannatuste aasta", mille toimetuse sekretäriks oli arvustaja.

ARVUSTAJA VASTAB

Ülaesitatud vastulause kohta oleks allkirjutajal tähendada, et arvustuse eesmärkideks ei olnud kõigutada avaldatavast V. Tominga teose vastu, kuigi oli raske pääseda mõbda konstateerimisest, et raamatu ajaloolises osas esinevatel eksitustel võib olla selline efekt.

Mis puutub tähelepanu juhtimisele, et arvustavaid märkusi saadakse ära kasutada Tallinas, siis on allkirjutajal, kelle adresseeril viimasel ajal suur osa sellisest märkustist sealt on tulnud, aliski sellega veidi rohkem kursis. Pärast seda, kui nõukogude propagandistid endid lõbustasid paguluses noorema generatsiooni ajaloolaste poolt esitatud väite kordamisega, et Rootsis ei olevat võimalik mingit Eesti ajalugu kirjutada, kuna allikmaterjal on kõik N. Liidus, pole neil sel alal enam suurt midagi enamalt pakkuda. Arvata-vasti on nad nüüd isegi juba hakanud märkama, et see argument on sama lamedaks leierdatud kui on nende trafareetne reaktisioon, milleks teatavasti on iga nõukogude korda vähegi arvustava kirjelde N. Liidu laimamiseks tempeeldamine. Nii palju kui on olnud märgata, et omista läänemaalimas nilsugu-sele jutule enam keegi mingit tähelepanu, v.a. võib-olla ainult mõned lihtsamad seda usku inimesed, kellede arvamisest nikulniti suuremat lugu pole.

Mis puutub saadik A. Varma või peakonsul J. Kaivi käes olnud protokollide auentsussse, siis on küsimus loomulikul puht akadeemilise. Oleks nimelt huvitav teada, kumb neist versioonidest on välisminister Piibu dlesandel saadik Varma poolt koostatud ja endise välisministri Selteri poolt läbivaadatud ja täiendatud. On päris selge, et V. Tomingas saab sellele küsimu-sele sama vähe vastata kui alla-kirjutajal, kellel ei olnud mingit

võimalust selle avaldamiseks, kuna History of Estonian People ilmus a. 1952 ja kõnesolev protokoll esmakordselt koguteoses E. Riik ja rahvas II maailmasõ-jas alles a. 1957.

Mis puutub V. Tominga märkusele kommunistide kuritegu-de kirjeldamise küsimuses, siis peaks arvustusest selguma, et jutt on taktikast mitte sisust. Si-suliselt saab allkirjutajal vae-vait midagi nende näidete vastu olla, kuna enamuse, kui mitte ko-guni kõik kõnesolevad näited on tema poolt kogutud. Taktilisest seisukohast asjale vaadates on aga tähelepanek see, et paljud lugejad nilsugustele asjadele sattudes raamatu käest ära pa-nevad. Kas asja nii olles tasub N.Vene kuritegusid "avalikku-sele teatavaks teha iga võimalu-sel" on muidugi valeldav ning igauks võib ses suhtes väga hä-sti jääda oma arvamise juurde.

Mis puutub raamatu ajalooli-ses osas esinevaise eksitustesse, siis võib näiteks asjahuviline lugeja vaevalt leppida sellega, et ühte patla on pandud Ülevenemaalise Asutava Kogu valimi-sed 1917.a. novembris ning 1918.a. jaanuaris kommunistide poolt kahestatud Eesti Asutava Kogu valimised. Tekkivat sega-dust võib ainult suurendada vii-maste valimiste tähtpäeva esi-meste arvele panemine, mille läbi Vene Asutav Kogu laiali aeti juba valimiste järgmisel päeval. Et tea kuidas see peaks võimalik olema olnud? Ja eesti lugejale saab seejuures vaevalt jääda märkamatuks, et valimi-stulemusist antakse ainult kom-munistidele väga edukaks osu-tunud Ülevenemaaliste valimi-ste tulemused Eestis, mitte aga järgmist valimiste omi. Kat-kestati ju need just seepärast, et tulemused osutusid kommunisti-dele ebasoodsaliks.

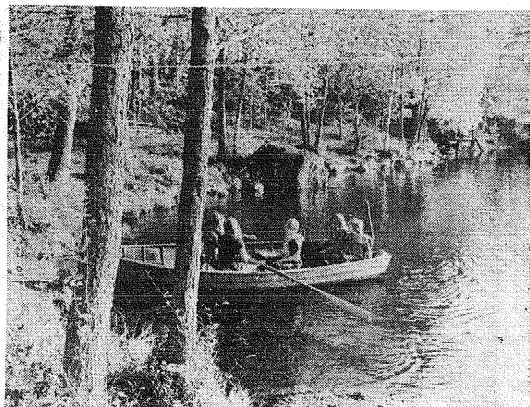
Mis lõpuks puutub Rahvarinde valimisplatvormi täieliku avaldamisse, siis on seda arvustuses esile tõstetud selle poliitilise huvi tõttu, samuti nagu Selter-Stalini kauplemist aj- apikenduse pärast on mainitud selle inimliku huvi tõttu. Nii ühel kui teisel juhul on seda tehtud al-lakirjutajal arvates tunnustavalt ning võimalike lugejate huvi äratavalt. Pekoraal eestla-se sõdurimaduste kohta oli ras-ke kiitvat mainida, kuna alla-kirjutajal ei ole olnud juhus-t oma kokku kahe ja poole aastase teenistuse jooksul koimes eri sõ-javäes sellist juttu kuulda, kuigi nii etapiivõile kui ka propagan-da ja nn. kirjutuslausa-ohvitseri-de jutt mitte alati ei olnud selline, mida rindesõdurid kuu-lama jäid. Võib aga tööpoolest olla, et sõdade ajal veelgi süga-vamal tagalas olnud tegelastele ka nilsugune jutt "alla läheb". Viimasel juhul jääb üle ainult soovida: head teed tal minna!

E. UUSTALU

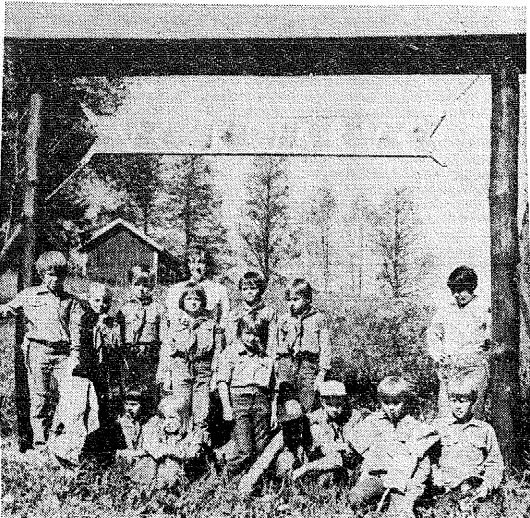

Johannes Reinhold, Eesti ap.õig. kiriku preester Los Angeleses, on Rootsis asuva Eesti ap. õig. kiriku sinodi poolt ülen-datud ülempeestriksi, arvesta-des tema edukat tegevust USA lääneraaniku ortodoksides hul-gas.

Harald Raigna, tuntud seli-skonna- ja sportitegelane Toron-tos, võitis osa konservatiivide partei kinnisest nõupidamisest erakonnajuhli Robert Stanfieldi Torontos viibimise puhul. H. Raigna kuulub erakonda juba mõnda aega.

Paadisõit ja kalapüük oli populaarseim tegevus

Karu lipkonna Vändrametsa parvik Vesikijärvel

Vändrametsa parvik Vesikijärve laagris

Karu lipkonna Vändrametsa parviku tegevusaasta lõpetamiseks sõitis 13 hundert ja hellakest 26. mail kahepäevasesse laagrisse Vesikijärvele. See oli möödunud sügisel moodustatud parviku esimene laager ja seetõttu oli põnevus suur. Vesikijärvel võitis meid vastu suurepärane suvelinn, mis kestis kogu laagriaja ja mis palju kaasa aitas laagri heaks kordaminekuks.

Esimisel päeval, s.t. laupäeval, tegelesime peamiselt spordimärgi saavutamisega, kuhu kuulus muuhulgas hüppenõrgia hüppamine, pallivisked ja umbes nelja kilomeetri pikkune matk juba üldtuntu kopra pesa juurde. Kobras ennast meile muidugi ei näidanud, kuid juba tema ehitatud tammi, ülespaistatud väikese järve ja pooleks näritud jämedate puutüvede nägemine oli omaette elamus.

Laagri tegevuse sisse kuulus ka esmaabi õppimine, pallimängud ja vorsti küpsetamine. Vabal ajal oli aga paadisõit ja kalapüük kõige populaarsem tegevus ja mõnigi ema sai püha-päeval kingituseks kotitäie vilid-kaid. Kui me laagri lõpul vii-mast korda lipu olime langeta-nud ja koju sõiduks autodesse asusime, siis olime kõik ühel nõul, et see oli tore laager olnud.

D.R.

Röövitud vene kunst näitusel

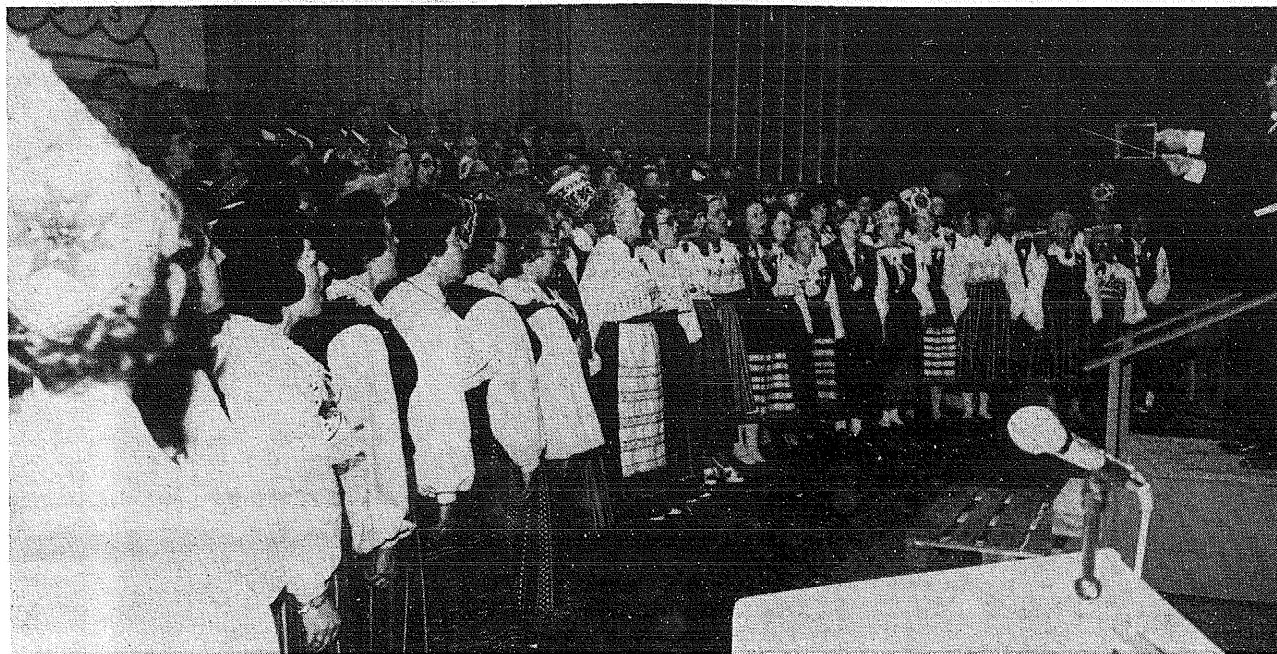
WASHINGTON (VES) - See-se praegu USA pealinna toimuva N. Liidu kunstnäitusega, kus esitatud on vanad vene meistrid, märkis läänes ilmuve vene pagulasaajakirjandus, et näitusel on välguandud eksponeeritud on enamus saadud vene kunstika-guvalt nende omandite tasuta suudkonflikseerimise teel.

Toodi ära ka endiste omanike nimesid, nendest üks alles hiljuti Pariisis surmud vene kunstiko-guja. See röövitud kunst tutvus-tab nüüd läänemaalimas vene kunsti.

Kossögin järeldajad

TORONTO (VE) - Metro To-ronto linnaõukogu otsustas häälet vahekorraga 18:8 tasuda osa Ukrainian Canadian Com-mettee kohtukuludest seoses N. Liidu peaministri Kossöginii küllaskiigu ajal organiseeritud demonstratsioonidest tekkinud protsessiga.

Ukrainlaste kohtukulud ulatu-vad 23.000 dollarile ning mõned lüanõukud kinnitasid, et see otsus loob pretensiooni, mille alusel ka teised demonstrant-sioonidest osa võtnud grupid hakkavad nõudma oma kulude katmist.

Mälestus Lauulupeolt. Laulab segakoor Harri Kiiski juhatusel. (Foto Lepper).

Stockholmis arutleti segaabielude küsimust Selgitamine vajalik

Eesti Demokraatliku Uniooni (EDU), Eesti Liberaaldemokraatliku Koondise (ELDK) ja Liberaalse Erakonna (LE) ühisel korraldusel toimus 24. mail Eesti Majas Stockholmis avalik diskussiooni-õhtu teemal: Kuidas võiks rakendada segaabiellusid meie rahvuspoliitilises tegevuses. Koosoleku algul toimus laudkonna diskussioon, millest võttis osa juhatajana Enno Penno (EDU), Mai Mark-Beijer (EDU), Mart Maandi (LE) ja Nils Lindeberg-Lindvet (LE).

Avasõna ütles Endel Krepp (ELDK), tähendades, et abielumiste arv viimasel ajal 1 000 elaniku kohta on Rootsis ca 5%, Lääne-Euroopas 5-7% ja N. Eestis ca 9%.

Paarikümne aasta eest olid need arvud Rootsis 7,7% ja Lääne-Euroopas 7-9%.

Statistika segaabiellude kohta puudub. Kaudsetel andmetel võib arvvestada, et Rootsis igal aastal abiellujatest (viimastel aastatel ca 40 000 abielu aastas) on 7-8% abiellujate arvust segaabiellud.

Väljspoold kodumaad olevate eestlaste hulgas võib abielude arvu aastast hinnata ca 350-400-le. Kui palju nendest on segaabiellud, on raske hinnata, selles läksid arvamised lahu. Mitmed arvasid, et pooled abiellujatest aastas eestlaste hulgas väljaspool kodumaad on segaabiellud.

Mai Mark-Beijer:

Segaabiellus vaadeldakse ja arutatakse poliitilisi probleeme avaramast aspektist kui tavaliise rootsi abielus. Minu päritolu, minu vanemate ja meie rahva saatus mõjuvad kaheldamatult diskussiooni minu kodus ja vannaavad küsimuste käsitlemisele ja seisukohtadele oma varjundi ja mõju.

See, mida ma tahan edasi anda oma lastele, on just see laiem poliitiline perspektiiv. Ma tahaksin oma lastele öpetada, mis on Eesti, seletada miks nende vanaisa ja vanema pidid ära põgenema oma kodumaalt. Selles tagasihoidlikus ambitsioonis oleks mul ja teistel segaabiellustel vaja abi.

Oleks hea kui korraldataks kursus või õppepäevad neile, kes tahavad öpetada oma lastele midagi eestist. Samaaegselt võiksid ka lapsed olla laagris, kus neile õpetatakse eesti keelt ja teadmisi eestist. Sellise laagri keeleks peaks muidugi olema rootsi keel, nii et sinna võiksid tulla ka need, kes ei oska eesti keelt.

Raivo Randes:

Paljud eestlased on kolmekümne pagulasaasta jooksul abiellunud rootslastega ja nende võimalus ka igapäevase eesti keele rääkimiseks on väike, kuna segaabiellus olevate eestlaste kodune keel ei ole eesti keel ja tihti peale on nad end peaaegu täielikult eesti seltskonnast eraldanud.

Kuidas võiks rakendada segaabiellusid meie rahvuspoliitilises tegevuses? Rahvuspoliitilise tegevuse all näen ühest aspektist tegevust, mis tegeleb oma kultuuri ja keele säilitamisega väljaspool eestist. Teisest aspektist vaatlen tegevust, mida võiksid luua võitluseks eesti rahva enesemääramise õiguse eest.

Oleks hea mõte rakendada segaabiellusid võitlusesse eestlaste vastu. See on ülimalt tähtis küsimus, kuna paljud eestlased siin Rootsis abielluvad rootslastega.

Lugusin kusagilt, et ühes linnas Ameerikas oli moodustatud klubi segaabiellustele. Võibolla oleks võimalik seda ka siin teha?

Leian, et eesti lehed, eriti Eesti Päevaleht, peaksid jooksvalt teatud informatsiooni ja uudi-

seid andma ka rootsi keeles, siis tunneks selle lehe vastu huvi ka segaabiellu rootsikeelne poolt ja eesti leht leiaks senisest rohkem teed segaabiellustesse perekondadesse.

Eestlased peaksid osa oma üritustest korraldama rootsi keeles, eriti selliseid, mis võiksid segaabiellulisi huvitada. Laiendada tuleks eesti keele kursuste korraldamist rootslastele.

Rahvuspoliitika all ma mõtlen selle küsimuse juures ainult kultuuripoliitikat. Lähtudes sellest olen ma väga pessimistlik ja ma ei usu, et meil võib olla eriti palju segaabielludest meie kultuuripoliitilises tegevuses.

Võti eesti kultuuri juurde on eesti keel. Samal ajal on eesti keel kultuuri süda ja kõige tähtsam osa. Et saada eesti kultuurilist osa võtta, peab eesti keelest vähemalt aru saama. Mitt-eestlastel õpid väga harva eesti keele ära.

Mida saaksime siis teha? Kõige rohkem oleneb loomulikkult sellest eestlasest, kes abiellub mitte-eestlasega. Kui huvi eesti keele ja kultuuri vastu on äratatud, peame andma muuravuslasele võimaluse õppida eesti keelt. Ka kui ainult üksikud suudavad eesti keele ära õppida peame kõikidele võimalust pakuma.

Ma ei usu ka palju sellesse, et korraldada üritusi segaabiellustele. Sarnased pidud võivad toredad olla, aga nad äratavad vaevalt huvi muuravuslaste juures õppida eesti keelt. Pean

Uudiskirjandus

Aspekt nr. 10

Lundis ilmus rotaatoril paljundatuna Liberaalse erakonna häälekandja "Aspekt" nr. 10, milles vaadeldakse Lundis toimunud sümposiumi Eesti NSV ajalooliste tööde kohta. Jaak Maandi refereerib kokkuvõtte, mil arutati Rootsi riigikiriku kaotamise tähendust eestlastele, ja tutvustab teisel Soome resp. Lapi Keskkliidu esindajate

selsukohti minoriteediküsimustes. Adolf Mossin polemiseerib vaba eesti ajakirjanduse üle. Leena Männik arutab, kas on soovitatav võtta vastu rootsi lapsi eesti suvkodudesse ja Peeter Käär teeb ülestähendusi aegust Stockholmist Eesti Algkoolis. Lisaks veel keelenurk (Reino Sepp), Aspekti päevik (Mart Maandi), lugejakirjad, New Yorgi kultuuripäevade kavajm.

aga toonitama, et peame olema väga tolerantsed segaabiellu ja muuravuslase vastu.

Meie kuidagi viisi ei tohi vaadata alla muuravuslase peale. Noor eestlane on ju abiellunud muuravuslasega, kuna ta ei leidnud vastavat naist või meest eestlaste seast. Me ei tohi unustada, et inimene abiellub teise isikuga ja mitte kultuuriga.

Kui meie juba räägime noortetegevusest, pean märkima, et mitmed noored "eestlased" siin Rootsis tänapäeval on identiteedikonfliktis. Nad on siin Rootsis üles kasvanud, nad on siin sündinud, nad räägivad paremini rootsi keelt kui eesti keelt, nad peaaegu ei tea midagi eesti kirjandusest.

Siiski nõuavad vanemad ja teised, et nad peavad tundma ennast eestlastena ja mitte rootslastena. Siinjuures peame nii endale kui nendele noortele selgeks tegema, et nad samal ajal võivad olla sajaprotsendilised rootslased kui ka sajaprotsendilised eestlased. Nad võivad täielikult ja sama palju kuuluda mõlematele kultuuridele.

Niisiis, me peame neile selgeks tegema, et kui keegi neilt küsib, kas nad on rootslased või eestlased, siis nad võivad vastata: "Olen rootslane ja eestlane".

Mart Maandi:

Peaksime näitama suuremat tolerantsust segaabiellude suhtes. Eesti ühiskond peab õppima elama sallivamalt. Keel ei ole kõik. On oluline katsuda teha rootsi-pooltest estofiilid. Lastelast ei tohiks välja visata eesti keelt mitteoskavalt lapsi. Segaabiellustele võiks teha eri kokkutulekuid eri programmidega.

Läbirääkimised kujunesid elavaks arvuka kuulajaskonna poolt kokkuvõttes avaldati järeldusi mõtteid.

Segaabiellude küsimus on kujunenud ulatuslikuks ja tänuväärt, et see küsimus on võetud päevakorraile.

Suhtumine segaabielludesse on pagulasaaja jooksul muutunud. Suhtumine on muutunud lihtsamaks. Segaabiellude küsimus esineb kõikidel rahvastel ja näib, et tendent on kasvav. Ka kodumaaal on segaabiellude probleem olemas.

Mida võiksime teha? Kõigepealt peaks eesti noortele senisest rohkem võimalusi andma kontakti saamiseks. Ka tuleks leida võimalusi lastele sagedamateks kokkutulekuteks.

Mida võiksime teha segaabiellustele?

Konstateeriti segaabiellude potentsiaalsed võimalused, mida peab katsuma rakendada nii meie rahvuspoliitilises kui välisvõitluse tegevuses.

Peeti vajalikuks selgitada segaabiellude küsimust ja kuulata vastaspoole arvamisi event. koostöö arendamiseks. Koostada kartoteek segaabiellude kohta.

Üksikute koostöö-punktidest toodi sõnavõtja poolt esile: eesti keele kursuste korraldamine segaabiellustele lastele lastekoolis, lasteaia ja perekonna päevakodu vormis, kaksikeelne arendamine, eesti keelt mitteoskavate laste paigutamine kolooniatesse, püüde ja kokkutulekute korraldamine segaabiellustele koos eestlastega.

Arvo Mägi temaatika

Arvo Mägi ilukirjandusliku loomingu võib jaotada kolme suurde temaatilise rühma: Tartu miljö, maaelu, ajalugu. Õiguspoleest viitavad kõik teosed algusest peale ajaloo poole. Esikteos "Hõbedane noorus" oli kavatses Tartu Karovonide perekonnakroonika alguseks. Eelnele selva kuneks põlveks hargneva sugupuuga järgi võis arvata, et kroonika tuleb mitmekülgne. Ajas tagasihaarmataks jäävad Karovonide puhul siiski ära, jutustatakse peamiselt, mis on saanud ühe vana talupojaosoo järeltulijast. Tegevuskohaks on 1938-nda aasta Tartu, millest on püütud haarata võimalikult palju — linna välispiiri, ajavalmu, majanduslikke, poliitilisi, kultuurilisi probleeme.

Romaanis "Ringid vees" on pearahk küll isikukujutusele moodsa antipsühholoogilise meetodi järgi, aga ühtlasi on siin agulimiljö, kesklinna saksast kostikodu, korporandi ja teadlaste elu kirjeldust. Jutustatud "Esimene" kujutab gümnaasiumilaste reageeringuid. Nõukogude esimesele okupatsioonile ja on seega ajalooline.

Need kolm teost moodustavad algusperioodi. Järgnevas teoses on ülalmainitud temaatiline liigitus teravam. Romaanid "Peep Koordipoja põllustalu", "Uputus" ja novellikogud "ei lasta elada", "Kiusaja" on maaalised. "Peep Koordipoja põllustalu" läheb tagasi 18. sajandi lõppu ja on mõeldud rööbikiteks "Esimestele ridadele". tuues nüüdse metsavenduse kõrvale ka endisaege. Mõlemad teosed on avaldatud Juhani Timmukuri nime all ja töid autorile "Orto" kirjastuse romaanimetodistuse ahihinnad, üks esimese, teine kolmanda. "Uputusega" ja novellikogudega tõuseb Mägi eriti huvitavaks ja tähelepanuvaks kirjanikuks.

Oma kodukohas nähtu ja kuuldu põhjal loob ta hulga teravat joonistatud inimkujusid, näitab nende vahelkordade tekkivaid konflikte ja karmideid olemis tingimustest kujunenud elutunnet. Imetlemisväärne on ka stiil — ilmekas, tugev, laconiline, kohati sententsideks teritatud, dialoogides rahvalikult lopsakas.

Sama väga teadlik ja hoolitsev väljendusviis jätkub romaani "Paradiisi väravad", "Karneval" ja "Tants hõbedase", mis ainevalikut moodustavad nagu mingi vahemängu.

Eestlaste esindajad konverentsile Helsingi

Eesti Rahvuskomitee juhatus otsustas määrata vajaliku summa esindaja saatmiseks Euroopa juurdeoleku ja koostöö konverentsi puhaks Helsingi, kes seal oleks võimaluste järgi kontaktis meile sõbra like riikide delegatsioonide ja ajakirjanduse esindajatega, levitaks Eesti küsimust tutvustavaid brošüüre ja märgukirju. Esindaja täi daks ühtlasi ka Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu sideme ülesan deid.

Ü.E. Kesknõukogul on kavas esindaja saatmine Helsingi, kuid ei ole veel selgunud kui suu rel määralt liikmesmaad selleks saavad summaksid anda. Kuna aga Kanada eestlaste Rahvusliku Välisvõitluse Nõukogu esi mees Hans Lupp Toronto lootust avaldas, et ka nemad saavad ühe esindaja saata, siis võiks Põhja-Ameerika mandri eest laste delegatsioon esindada kõi ki Ülemaailmisesse Eesti Kesknõukokku liitunud eestlaste asumismaade eesti keskganisaat loone.

E. Rahvuskomitee juhatus peab otstarbekohaseks saata Helsingi esimehe Ilmar Pleri, kellel on rohked kontaktid Wash ingtonis, ka välisministertu mis, mis võivad ka Helsingis ka sulikud olla. Konverentsi eel läbirääkimiste puhul oli teatavasti Ü.E. Kesknõukogu, E. Rahvuskomitee ja Kanada Rahvusliku Välisvõitluse Nõukogu ühiseks esindajaks Helsingis Rootsi Eestlaste Esinduse peasekretär Ahti Pa Stokholmist.

Konverents toimub kolmes järgus: 27. juunil või ka mõne päevase hillnemisega algavad läbirääkimised osavõtjate riik lide välisministrite vahel, järg ne päevakorda võetud küsi muste läbitöötamine ja kokku leppe kavandi väljatöötamine

Need on ajatud ja kohatud ning käsitlevad üldinimlikke ja ühis kondilikke probleeme. "Paradii si väravates" esineb kunstniku dilemma: kas arvutada massi maitset, et rohkem müüda, või "hoida kõrgel kunsti kuldset pla gu"?

"Karnevalis" näeme inimesi, kes erakordsete sündmuste ajal on ära heitnud maski ja näitavad oma tõelist nägu. Romaani "Tants hõbedasse" sündmused toimuvad keskajal, milline aja looline periood on autori ütle mist mööda teda juba kauemat aega huvitanud rohkem kui ükski teine ajajärk, sest see on värvikas, dramaatiline, vähe uuritud. Romaanis on vaatlusel aeg, kus linnad püüdsid vabaks pääseda vürstide alt, olgu need siis ilmalikud või valmuilikud.

Kujutatud nimetus linnas esi neb rida võimuvahetusi, järgmi ne ikka ülekohtusem ja verisem eelmisest. Väike inimene kitsak se rahuliku koo juurest "müüri le", kaasa viitena, ilma et keegi küsiks tema tahtmist. Ro maanid toovad kompositsioonilis si uuendusi.

Nii on "Karnevalis" kaks tel neteises peegelduvat faabulat, üks nüüdisajast, teine keskajast. Romaani "Tants hõbedasse" kolm osa esitavad sündmustikku eri tasemetil, viimane osa on kirjutatud dialoogivormis. Ro maan algab tantsuõbiste gro teskes tantsuga, tantsumotiv läbib kogu teost ja päädib "Sur matantsus", mille kunstnik maalib kirikuseinale — meelde tuletuks, et kogu selle kadu viku vajutu linna pubitsev elu on "tants hõbedasse".

Novellikogu "Neli emandat" ja "Viimane paar" tegevus sündib jälle iseseisvusaegses

Tartus. Liikumapanijaks on ar muuhted. Võib ütelda, et tege lasteks on kogu linn, täh. esinda jad igast keskkonnast ja klassist koos vastava olustiku ja õhusti kuga. "Viimases paaris" on no vellid uuenduslikult omavahel nõnda seotud, et esimese kõrval tegelane tõuseb järgmises pea tegelaseks või vastupidi.

Ka romaani "Taalrimäng" te gevus jõuab Tartu, näitab seal voorimeest ja võituspoodnikku, osavõtmist August Wiera "Wa nemuise" laulukoorist ja lust mängudest, jõukamat keskklas si, sadulsepameistrit, organisti, üllõpilas, harilikakonda, kelle mõned liikmed kohtuvad hiljem paguluses.

"Taalrimängus" on Mägi uuesti käsitlenud suurvõit sak roonika, seekord Taalerite oma ajavahemikus 1855-1904. Peatük kide algusesse lisatud kommentaarid annavad aja- ja kultuuri loolise tausta. Romaan on nagu sissejuhatus selleks neljaköitelisele kroonikasarjale, mis jälgib Kar vikute suurvõitja ajalugu 12. sa jandi lõpust tänapäevani "suure ajaloo" taustal.

Karvikud on väikesed, lihtsad inimesed, mõned andekamad ja edukamad, mõned talvisemad. Nad ei kipu kiskil esle, hoidvad rohkem omaette, teevad neid töid ja peavad neid ametid, mida nende aja olud võimalda vad, enamasti mõisas, hiljem linnas. Harva suudab keegi neist end vaba meheena elatada. Eriti haljale oksale nad kunagi ei jõua, aga neil õnnestub järglas te pidevareana edasi elada.

Sarjale on Mägi võtnud moto Jakob Hurdtal: "Eestlased ei ole mitte kärbsed, kes täna sündinud ja homme surevad, vaid üks vana ja visa rahva su gu, kes annu juba maailmas on elanud ja ka pärast meid veel elanud ja ka pärast meid veel elanud". Osa sellise suurvõit ja te siis jutustabki, õigupoolest palju lugusid, sest suurvõitja igal lülil on oma lugu. Still on märga tavalt lihtsustunud, muutunud rahvajututuseks.

Sari on oma teema ja aine ula tuse ja üldise idee poolest meil ja vist ka mujal aluandne. Kuul davasti olevat juutidel üks selle taoline raamat.

On kerkinud küsimus (vt. "Teataja" 1.6.73, "Kuueküme ne Arvo Mägi"), kellel on Mägi oma jutustamisande ja jutusta misrõõmu pärinud. On vahest nii, et tal on põhjust tänuilikut mõelda oma isapoolsele vana vanaemale Kadri Sarvele, kel lest "Vana Kadri" IV väljaanne "Karksi vanad rahvalaulud" kirjutab kui tähtsast rahvalooli kust, pulmakommete jutusta jast ja unenägu seletajast.

Näeme niisil, et Arvo Mägi lalaldane looming annab tunni stust tema ajaloolistest ja kul tuuriloolistest huvidest. Suurel määral on ta tegelnud Tartu lä bivalgustamisega aja ja asuka te suhtes. See meenutab Balzaci Pariisi kroonikat. Mägi on eeskätt ajajärgude taastaja, mil jöökirjanik, kommentaar kujutaja. Aja mitte ainult aine pole tähtis, vaid kõigepealt ikkagi kujunda misoosus, ja selles on Mägil kõr ge tase, oma nägu ja käsi.

Isiklikust tundlemisest hoo le ga hoiduv autor vaatleb nagu kõrvalt või ülalt "elu tulist män gu", ligavesti vahelduvat vooga mist kaduvuses ja uuetsünnis.

Arvo Mägi

Sellest need vihjed tantsule ja mängule pealkirjades "Karne val", "Tants hõbedasse", "Neli emandat" (kaardimäng?), "Viimane paar", "Taalrimäng". Inimlik komöödia või ka tragöö dia.

Luuletuskogud "Regivärsid" ja "Vastuhoelgid" järgivad pro saoste temaatikat. Siin on vana nema aja uskumusi ja kombeid tööstoonilises regivärsis ja uue ma rahvalaulu laadis (vemma li) värsistatud sündmusi külas. Oma isiklikud tunded ja meeleo lud, mälestuslikud elulpidid laps eepelvest, nukravitõu mõtiskluseid paratamatust kaduvusest, mis proosas esinevad väga var jalt, on Mägi toonud luulesse, aga siin nagi napilt.

Autori suhtumisi kirjandus teadlasena väljendavad luuletus sed kirjandusloolistel teemadel, eesti kirjanike portreed ja pas tishid nende loomingule. Reisi muljed (tsükkel "Vahemeri"), Itaaliast, Hispaaniast, Kree kist, Egiptusest on aasoteeritud ajaloga, müütidega ja kir jan duseks Tsükliks "Tsitaadid".

On lisatud kuulsate ütluste omapooldes ironiseerilised ja sar kastilised kommentaarid nüüdi saja taustal. Tulemuseks on te ravalt kriitiline ja kibestunud aj luule. Kroonika Eesti ajaloo st, eestlaste ja oma olukorrast on samuti satiriiline ja lohtu.

Luuletused, mis liigist need oleksidki, on sisu ja mõtte poo lest tihedad, mehised ja tuge vad, vaimukuse, huumori ja ironi aga võitlusalust, imeka sõnastuse ja rütmiga.

Näidendid (komöödiad) põhi nevad peamiselt inimloomuse mitesuguste tundide ja ihade "väljamängimisel". Õnnitleme Arvo Mägi tema 60-nda sünnipäeva puhul, täname senise eest ja soovime jõudu edaspidiseks!

HELMIELLER

ARVO MÄGI sündis 13. juunil 1913 Kavastu vallas Tartumaal taluomaniku pojana. Lõpetas Tartus Treffneri gümnaasiumi a. 1931. Oppis Tartu ülikooli filo soofiateaduskonnas 1932-39 ja Helsingi ülikoolis ning saavutas mag.phil. kraadi kirjanduse alal Tartus 1939. Töötas Eesti Rahva Muuseumis ja "Postimehe" toi metuses. Põgenes Soome 1943 ja töötas Helsingis "Malevase" sekretärina ning eestikeelsele raadiosaadete korraldajana. 1944.a. saabus koos perekonna ga Rootsi. Praegune asukoht Stockholm.

Avaldanud romaani: Hõbe dane noorus (1949), Ringid vees (1952), Esimesed read (1953), Peep Koordipoja põllustalu (1953)

Uputus (1954), Paradiisi vära vad (1960), Karneval (1962), Tants hõbedasse (1964), Tuule veski (1967 — Rein Kaljumägi varjunime all koos Kalju Lepi kuga), Taalrimäng (1968), Neli riik (1970), Uued isandad (1971), Õigus hõlma al! (1972), Lippude vahetus (1973)

Novellikogud: Ei lasta elada (1956), Kiusaja (1958), Viimane paar (1965), Neli emandat (1966)

Luuletuskogud: Regivärsid (1963), Vastuhoelgid (1969).

Näidendid: Tuhat krooni (1963), Saalomoni naised (1965), Eedeni aias (1965), Neli üna (1969), Kihlus (1970), Kuulujutu (1971), Rahu maa peal (1971), Pärundus (1972).

Kirjanduslood: Lühike eesti kirjanduslugu I, II (1965), Viron kirjallisuuden historia (1965), Estonian Literature (1968), Ees tki kirjandus paguluses (1973 — koos K. Ristikivi ja B. Kangro ga).

Lühimõnograafiad: Karl Risti kivi (1962), C.ert Heibemäe (1968), Kalju Lepik (1970).

Koostanud ja varustanud üla tuslike artiklitega luuleantoloogia Eesti lüürika I, II (1958, 59), Hendrik Adamsoni Kogutud luuletused (1963) ja Henrik Vinsa puu Kogutud luuletused I, II (1964, 65).

Lisaks ülatoodud rikkalikule loomingule on Arvo Mägi aval danud rohkemisi artikleid ja uurimusi nii eesti kui ka rahvusva helises perioodikas, arvustanud "Teatajas" pidevalt eesti uudis teoseid, pidanud ettekandeid eesti kirjandusest peale Rootsi ka Soomes, Saksamaal, USA-s ja Kanadas.

Koolinoor kunstnikuna

Queensi algkooli 5. klassis õppiv Tiina Kald oli üheks väljavalituks, kelle teos pandi välja "N.Y. Daily News" poolt organiseeritud õpilaste kunstinäitusel. Tiina oli väimastatult — pahemassist koera, mille zhoori valls välja kümnete tunhanded tõrre hulgast. Kogusummas oli näitusel 2000 kunstiteost New Yorgist alg ja keskkooli õpilastelt.

Tiina Kald on ka varem kunsti alal tähelepanu äratanud ja nii on tema töid väljas olnud ühes pangas noortalentide näitusel.

E. Rahvuskomitee esimees Ilmar Pleri

Mida öeldi-möeldi kultuuripäevadel?

New York (EPL). Mu märkmiku ja mülla on jäänud õige mitmed tervemiseused ja puünteerimised loengusaalidest ja kuluaridest. Nii ütles näiteks:

Lilna Keerdoja, bibliotekaar — Tallinnas trükitavate moeajakirja ilmub eestikeelse väljaandena 50 000 eksemplari, venekeelse aga 200 000, seega on Tallinn kujunenud Nougokude Laidu juhtivaks moekeskuseks.

Arvo Naapana, ekotoog — Eestis on tööstustoodang mitmekordistunud ja see on hea, aga seotõttu ka saastamine mitmekordistunud ja see on halb. Seega on hea halb.

Paul Saar, majandusteadlane — Petrogradis oli tsariaja lõpul 60% kõikidest apteekritest eestlased.

ANDRES Jürlado, professor — Nougokude teatrimedele väidavad, et kuna Egon Ranneti näidendid on lavastatud kõige rohkem — 150 korda — siis ta on ka kõige parem näidend mis viimasel ajal on üldse kirjutet.

Peep Rebane, ajaloolane — On inimesi kes väidavad, et Nihiluse järgi sai oma nime sellest, kui eesti viikingid purjetasid jõesuudmest sisse ja vaimustuses hüüdsid — Nii ilus — ning et Veneetsia linn sai oma nime siis, kui meie kanged esi-lapsed peale linna rüüstamist karjusid — Vened sila.

Tore mees, nimi teadmata? — On ju teada, et Ameerika avastaja Leif Eriksoni isa oli Erik Rauda ja kuna raud on eesti sõna ja tähendab ka roosteakarvapunast, näiteks raudjas hobune, siis on tõenäoliselt Ameerika avastamine hoopis eestlaste teene, kuna Erik Rauda tõenäoliselt punase habemega eesti viiking. Sel juhul oleme nõus Sigitu lõhkumise au ära andma kui me saame asemele Ameerika avastamisele au.

Ilse Lahtise, filoloog — Eesti keele õpetamine Ameerika eesti täienduskoolides on täielik tragöödia. Eesti keelt peaks siin õpetama nagu võõrkeelt ja mitte eeldama et lapsed seda oskavad. Pole mingit mõtet neid trennida sõnu kokku ja lahku kirjutama või poolitama.

Ernst Öpik, professor — Maakeera keskmine temperatuur on praegu pluss 15 kraadi, kuid normaalne maakera temperatuur on pluss 22 kraadi ja see tähendab, et meie oleme praegu järjekordest jääaja keskel. See jääaeg kestab tõenäoliselt veel 125 miljonit aastat, ja selle mõõdumisel peaks veepind tõusma 40 meetrit.

Sama mees — Arvestuste kohaselt peaks Linnutee tähte hulgaks olema 40 000 tähte kus eksisteerib inimlik elu kivijäa tasemel. Ja seda tähte, kus elu on jõudnud antiikaja tasemele, aga ainult 1 täht, kus elu on jõudnud kaasaaja tehnoloogilisele tasemele.

Jaak Maandi, tehnoloog — Oleme jõudnud aega, kus regionaalne eestlus ei ole enam viljakas ja on näited, mis viitavad rahvusvahelise eestluse tekkimisele, kusjuures pole enam oluline grupeerumine Saksamaa, Rootsi, USA jne eestlasteks.

Tore mees, tundmatu — Järgmistel Ulemasilmsetel Eestis Päevadel Baltimore-Washingtonis peaks ära jätma kõik laulupid, rahvatantsud ja nävõimlemised ja selle asemel korraldama ühe vägeva puntratantsu. Kujutlege milline sensatsioon see oleks kui 15-20 000 eestlast korraga tantsiks Valge Maja ees puntras.

Jyri Kord, astrofüüsik — Vanades kroonikaates on palju teateid selle kohta, et eestlased sõid ja sõid. Isesõid ja sõid.

Blond tütarlaps, tundmatu — Olen siin esimest korda ja on väga tore kohata niipalju inime-

si ja nendega rääkida eesti keelt. How was your name, Sir?

Margus Jukkum, näitleja — Ma ei mõista, miks need inimesed, kes teisi manitsevad mitte vaatama Eestis tehtud filme, neid ise enam ei vaata, et kindlaks teha kas need on propagandafilmid või mitte? Nad lihtsalt eeldavad, et kui üks film on seal tehtud, siis peab ta halb ja kahjulik olema.

Bernhard Parming, ajakirjanik — Rudolf Tobias oli eesti Sibelius. Praegu peaks tema sajanääd sünnipäeva puhul tema loomingu esitama ja ka heliplaati-dena kättesaadavaks tegema. Tema elukäik on võrreldav Eduard Viiraltti omaga: elas ja saavutas tunnustuse võõrsil ja suuri võõrsil.

Juuskur, itaallane — You are Estonian? Tana on kuld ilm. Nagemiseni.

Olavi Arens, ajaloolane — Mu isa saatis Stockholmist Teie artikli ameerika-estlaste kohta, ahahahaa. Aga ma seda enne kellegile ei näita kui olete siit lahkunud.

Hellar Grabbi, Mana toimetaja — Ma ootsin Sulle ühe dringi ja Sa lubasid minuga selle eest rääkida, aga nüüd istusid minu aega seljaga minu poole. Seda saad heaks teha ainult kui ostad nüüd minule dringi, muidu saad Manulise Kures-marja nimelise auhinna.

Ja kuna see on üks väga hirmus asi, kui keegi saab Manulise Kures-marja nimelise auhinna, siis tegin nii kui sooviti. (EPL/EKS).

Kohaliku elu

GÖTEBORG

Koitjärve suvepidu

Koitjärve suvepidu toimub laupäeval, 16. juunil Koitjärve vabaõhtu maa-alal. Pidu algab spordivõistlusega kell 10 hommikul. Sihtasutuse esimehe civ. ing. Peeter Karro sõnavõttega. Pidukõne peab Esinduse esimees agr. Leo Karupää. Kavast on veel ettekandeid eesti noorte koorilt, rahvatantsu Koitjärve tantsurühmalt j.m.

Neid, kes soovivad kasutada bussiga ühissõitu Koitjärvele, palutakse võtta teatavaks, et buss väljub Gustav Adolf Tor-g'ilt kell 10.30. Sõidu korraldajaks on Elmar Aibast, tel. 46 46 12.

Peo kestel on kohvik-einelaud avatud, piduväljakul toimub loterii-allegri, hiljem üldtants ja

Lühiteated Ameerikast

Gallupi ringkümismisel republi-kanide partei häälatajate keskel vastas 56 prots., et nad pooldavad järgmise presidendikandidaadina praegust asepresident Spiro Agnew'd. Järgmisteks olid Roland Reagan, John Connally, Nelson Rockefeller j.t.

USA valitsus sai ametliku teate Jaapanilt, et keiser Hirohito ja keisrinna Nagako külskäik USA-esse, mis president Richard Nixon'i kutsel oli määratud käesolevaks aastaks, on määratama aja peale edasi lükatud.

Connecticuti ja Nebraska osariikide seadusandlikud kojad taastasid surmanuhtluse, mille ülenõukohus 1972.a. juunikuus tunnistas USA Konstitutsiooni vastaseks. Florida osariik taastas surmanuhtluse mõeldud oktoobris.

Massachusettsi osariigi kuuberner Francis Sargent esitas keskvalitsusele kaebuse, et 15 suurt N. Vene kalatööstusrikkusi hoolimatult USA ja N. Vene vahel sõlmitud kalastamis- lepingut, püüdes kala osariigi rannavetes.

Eestlanna briti lordi miniaks

LONDON (EPL) — "The Sunday Express" avaldas kirjutuse 78-aastasest lord Kowallani, kes on Briti skautide peavanem, poja Arthur Corbettist, kes ka- vatsevat abielualla 28-aastase Marie Teresa Baargenbergiga, kelle vanemad enne seda asusid Eestist Ameerikasse.

Arthur Corbett'il tekkis oma perekonnaga lahkeltõusid ühenduse abellumiseks April Asult- leyya, kes oma sügu oli lasknud muuta. See abielu on nüüd lahutatud ja ajalehele antud inter- vjuus lubab eestlanna "palju kannatanud mehe" õnnelikkuse teha. Corbett on enne abielu Ashleyga olnud veel abielus Eleonor Boyle'iga, milliseist abielust sündis 4 last.

õhtul on ette nähtud ka lõkketuli. Teretulemast!

Õiendus

Artikli "Rahvarühete demon- stratsioon Eesti Majas" (EPL nr. 42, 6 juunil) juures oleva pildi allkirja on sattunud kahetselt eksitav viga nimes: pr. Agnes Vesiloo-Gold asemel peab olema pr. Aede Kivilo-Gold.

Boräsis tähistati EMADEPÄEVA

Boräsi Eesti Seltsi traditsiooniline emadepäeva koosviibimine toimus pühapäeval 27. mail Caroli kogudusemaja Maria saalis, kuhu kogunesid eesti emad, need kel emadepäeva tähistamine on ja on olnud südamele lähedane.

See on päev, mil eesti ema tähtsust on hinnatud, nende emarmastust meenutatud. Selle lüsa traditsiooni tõime meie kaasa kodumaalt ja seda on püütud ka siin võõrsil jätkata aastast aastasse. Algul pühitse- sesime seda päeva kodumaal omakasaanud kombekohaselt malteisel pühapäeval.

Viimasel ajal oleme viinud oma emadepäeva pühitsemise ühte rootsi emadepäeva mai viimasele pühapäevale, ütles Boräsi Eesti Seltsi esimees härra A. Jakobson oma avasõnas. Ta meenutas ka seda, et eesti ema on alati püüdnud oma laste- le siendada kümnenda käsu mõtet, austada oma isa ja ema. Varemalt, kui elati suurte perekondadena, sageli kooselades kolm põlvkonda, lapsed, nende vanemad vanemad ja vanavanemad — vanaisa-vanema, teadis igaküla oma tähtsust selles perekonnas.

Selles suures perekonnas oli emal oma kindel ja juhtiv koht laste kasvatamisel. Ema õpetas oma lastele juba maast-mada laste peale kümnenda käsu põhi- mõtet, austada oma vanemaid. Ja seda võeti ka kuulda ja toimiti selle järgi. Tänapäeval on olukord tunduvalt muinud.

Sageli on mõlemad, isa ja ema sunnitud töötama ja lapsed elavad omapead. Ema armastus laste vastu väheneb, kümnenda käsu mõte unustatakse ja ei ole ime, kui noored õhtuti kallale tungivad pensionäridele ja soor- ritavad ka muid kurtegeusi.

Eesti ema on alati püüdnud oma lapsi kasvatada kodumaal omakasaanud vaimus ja tees austada oma vanemaid, eriti aga oma ema.

Emadepäev on olnud ja on ka- seda tänapäeval lüsi traditsioon, kus meile saame meenutada ema ja temale austust avaldada. Pärnu lipkonna noored on korja- nud ja kaasa toonud kimbu ke- vadisi metsalilli ja nad tahavad

seega austada täna siin kogune- nud emasi, et panevad igale emale rinda ühe lüsa emanopit- tud kevadilille, lõpetas härra A. Jakobson oma sõnavõttu, mille järgi Pärnu lipkonna noored üldrood kinnitasid igale emale rinda lille.

Emadepäeva koosviibimist on õpetaja O. Kodres paljud aastad heasüdamlikult täiendanud lühikese vaimuliku osaga, mida ta tegi ka seekord. Ta oli valinud oma vaimuliku kõne aluseks Ku- ningate raamatut 3 peatükki 16-27 salmid, kus ta nende piiblisalmi- de alusel püüdis ära seletada milline on emarmastus oma laste vastu. Omas vaimulikus kõnes näitas ta et emarmastus on olnud igavene ja see ei ole ka- dunud ka mitte tänapäeval. Ema süda ja ema armastus oma laste vastu on selline tunde- puhang, millist isad kunagi ei saa tunda oma südames.

Lõplaulu lauldi ühiselt ja võimsalt "Üks paigake siin il- mas on". Seejärgi serverisid Boräsi Eesti Seltsi juurde kuulu- vad daamid emadepäeva koos- viibijatele kuuma kohvi. Istuti veel kaua kohvilauas enne kui lahutati. Mõeldud oli üks lüsa päeva — emadepäev, koos palju- de eesti emadega.

E. ART

Adolf Leli pidas hiljuti Holly- woodi margikubis Floridas järje- kordest loengu valguspiltidega 160 kuulajale Eesti postmarkide üle. Märtsid pidas ta loengu Ft. Lau- derdadi margikubis. Samuti val- guspiltidega. Teemaks oli siis "Eesti ajutine ajastu". Oma au- hinnatud "Eesti ajutiste templite ja kirjade koguga" läheb ta maailmanäituselale, mis toimub Poznanis, Poolas, 19 augustist 2. septembrini s.a.

Ristsõna 20

Paremale: 1-A põrgu pere- mees 2-A kõrgeim eesmärk 2-G pimestavalt valge 3-A pilge, naeratus 3-D kambas 4-A org, kust leiti esimese inimese ske- lett 4-H sidesõna 5-A kingitus 5-D on narkootikat tarvitatud isik 6-A kunstiteos 6-E näo osa 6-H noot 7-A madal naisnähk 7-D tekstiil, mida tarvitavad maalikunstni- kud 8-A Eesti kirjanik 9-C on näiteks kuldmedal 10-A vallutatud, vägivaldselt omandatud 11-A püüv, kestev 12-A läheb näiteks progressiivne 12-F kodanik, in- imene, individ 13-A kauni kasvu- ga 13-G teadeteagentuur Eestis 14-A kaubandus (ingl.k.) 14-F sina 14-H Rootsi Ringhääling (rootsik. lüh.).

Alla: A-1 nendest tehakse vei- ni B-1 neerupealise hormoon, C-1 USA osariik D-1 roheline väli E-1 lõbureis merel F-1 Eesti lületaja, G-1 germanium H-1 kartulit- I-1 mõiste mesindusest G-3 hall (saksa k.) D-4 sarna kui mitte midagi H-4 ennast F-5 mürdar-

ga tööriist I-6 Skandinaavia pea- jumal C-7 end. Vene isevalitseja G-7 ehe, ehmes, H-7 teatud ilma- kaare lüh. int. tähenduses D-8 pahased, halvast tuju F-9 esime- ne lugemik H-9 tänav E-10 ras- vata lihaliik I-10 Mali pealinn B-11 lehma heaosa C-12 elukutse G-12 meri (ingl. k.).

Lahendus 19:

Paremale: 1-A Vanemuine 2-A Agamemnon 3-A nurmenukk 4-A alkali 4-G sul 5-A kaas 5-E eha 5-H ta 6-A rootsima 7-A mikro- soom 10-A it 10-C üks 10-F tn 10-H li 11-A tomat 11-F ägin 12-A uhke 12-E udu 12-H V.A. 13-A Rio 13-D idanes 14-A gondel 14-G Iru.

Alla: A-1 Vanakraamiturg B-1 agul C-1 narkootikum D-1 Em- maste E-1 mees F-1 um G-1 in H-1 nokutarna F-3 nihulist G-3 USA E-5 Ao G-6 Mekong B-7 riit E-7 ilo D-8 SR I-1 Emadaav H-9 Oliver D-10 kae E-10 Stude B-11 Ohio F-11 ädal C-12 KO G-12 umi I-12 asu D-13 id.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									

Soome Kansallis-Kuoro laulis õhtusel koosviibimisel "Kuule, kuidas hääl helab. . ." (EPL-foto Lepper).

Leinateated

Meie armas ema,
vanaema ja vanavanaema

**Ekaterina
Jürisson**

Sünd. 26.2.1877 Pärnumaal
Surn. 1.6.1973 Stockholmis

Sügavas leinas

ADA

**URBO ja TOIVO
perekondadega**

Puhka rahus võõras mullas
tubli eesti ema!

Matusetalitus toimub teist-
päeval, 19. juunil kell 13.30
Sohna kirikus.

Vaiksest uinus mitu armas
abikaasa, meie ema, vanae-
ma ja õde

Maria Olep

Sünd. 12.1.1902 Vihterpalus
Surn. 7.6.1973 Södertäljes

Mälestavad sügavas leinas

**ABIKAASA
LAPSED** perekondadega
ÕDE perekonnaga

Puhka rahus!

Matusetalitus toimub lau-
päeval, 16. juunil kl. 15 Häve-
rö kirikus.

Armast

**Ekaterina
Jürisson'i**

mälestavad leinas

REIN

LEELJA

KIRSTI ABIKAASAGA

Endist kaasteenijat

Karl Kall'i

mälestab

**ERICH KÖIV
abikaasaga**

**Kui esineb
surmajuhutum**

Konsulteerige suurima usaldusega
matusebürood

**Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå**

Mariatorget 1
116 48 STOCKHOLM
Tel. 44 89 07, 44 89 98

Eriala:

**Eestikombelised
matusetalitused
Ööpäevane valvekord**

Laulupeo-koosviibimine messi restoranis Älvsjös

Pärast siukat ja igati õnnestunud laulupeidu Älvsjös suures messihallis laupäeval 2. juunil algas saamas kell 19 pidulik koosviibimine õhtusöögi ning tantsuga. Messihalli moodne ja sooja punase interjööri hubane restorani täitus peagaulupeo külalistest ja lauljatest, kes vahepeal olid jõudnud õhtuks isegi ümber rüetuda. Õhtusöögiks oli üles andnud 600 inimest lähedalt ja kaugelt. Kõrvalruumides oli diskoteek, kus lõbutses umbes 300 noort.

Lõunalauas kostis peagi vägevalt "Kui Kungla rahvas kuldse aal kord istus maha sööma. . .". "Puhu tuul ja tõuka paati" ning muudki tuntud lauluviise väsimatute kooriliikmete suudest ja, võiks öelda, südamest. Erielse üllatuse valmistas kansallis-Kuoro oma juhataja Toivo Korhosega eesotsas, lauldes kaks laulu, millest enim pääses mõjule mellegi hästituntud "Kuule, kuidas hääl helab. . .". Eesti Lauljaskond Rootsis esimese Johannes Kant kutsuti välja ja talles ulatati soomlaste tänukink, heliplaat, koos soojade sõnadega südamliku vastuvõtu eest. Soome kooriga olid kaasa kaks vanema põlve liiget, hr-d Urho Metsanhiemo ja Eino Pekonen, kes oli kooriga juba ise seltsuva Eesti esimesel laulupeol a. 1923. Soomlanna Lilja Hyytiäinen oli tänasega kokku kaasa teinud kuus eesti laulupeidu.

Saam jutule härra Johannes Västrikuaga, Eestlaste Keskkomitee esimehega Lääne-Saksamaal ja sealse eestlaste hääleandjaga "Eesti Rada" kauaaegse toimetajaga. Leht ilmub praegu kuue numbriga aastas iga kahe kuu järel. Stockholmist sõitsid tänavu 50 eestlast, nendest 32 gruppreisiga, teised oma autodega. Ka Lääne-Saksamaal on kokkuleidud üsna rohkesti. Igal aastal peetakse suvepäevi, kuhu alati tuleb eestlasi ka väljapoole. Aga üldiselt pole Saksamaa eestlaste olukord kerge. Sinna jäid peamiselt vanad, lapsed, haiged ja meie sõjaväelased, kes väljarännu komisjonidest läbi ei pääsenud.

"Ja aastad teevad kahjuks oma töö, "ütles toimetaja Västriku tõsiselt. "Meil puudub, kelle esindajad kõik omal ajal ära läksid. Endised sõdurid-sõjaväelased on juba 50-ndate aastate piirides." Edasi kuulen, et noorte osas ei ole kasvatus mitte sõdi jäetud. Eesti täienduskoole on 11, kus õpilaste koguarv on 80. Suurim kool asub Stuttgartis, mõnes koolis on ainult kaks last, ent eestlaine õppetöö käib ikkagi.

Tutvun ka "Leelo" koorijuhli Villu Laidsaare ja tema abikaasa Lindaga. Nad elavad Kleve linnas, Madai-Reinimaal Hollandi piiri ääres, 1951. aastast

peale. Kuna mees oli sõjaväeläbi, ei saanud neljalikmeline perekond välja rännata. Kleves asub Euroopa suurim laste jalaväe tööstus "Elefanten-Marke", kus eestlastesse suhtutakse hästi, kuna need on tuntud kohusetruude ja korralike töötajana. Villu Laidsaar töötab seal raamatupidajana. Perekond on endale suurtele raskustele vaatamata soetanud maja. Villu juunior on 26 aastat vana ja tütar Ly 30. Mõlemad on rahvuslikus tegevuses väga aktiivsed. Pojale, kes Eestist pole näinud, õpetati eesti keel kodusel teel selgeks. "Meil on tihti eestlased Belgias ja Hollandist külas. Kuna elame piiri ääres, on meie maja nagu postijaam vanasti", ütleb pereema Linda Laidsaar.

Üldises peorüüsinas saan mõned sõnad vahetada ka "Leelo" koorijuhiga. "Olen terve elu aeg laulu ja muusikaga tegelema", jutustab Villu Laidsaar, kes on Narva gümnaasiumi kasvandik. Ta on noorpõlves laulnud Narva Meestelaulu Seltsi kooris ja õppinud viiulit. "Leelo" on tegelikult vana koor, mis a. 1955 Saksamaal uuesti ellu kutsuti. Alguses oli ainult 12 lauljat, praegu on 40 ümber, kui arvestada ka belgia ja hollandi lauljaid. Harjutused toimuvad laupäeviti 3 kuni 4 tundi. Laidsaar sõnab Kleve linnast oma 100 km Düsseldorf. Kooril on kasutada idapreislaste klubi-ruum Haus des Deutschen Ostens hoones. See on ideaal põgenevaks saksa rahvusrühmitse oma keskus. Neli "Leelo" liiget võtsid osa ka Toronto Ülemaailmsest Eestist Päävestest. Omaahelisi kokkutulekuid ja tütritusi on ka küllalt. Nii pole rahvusliku elu soikumist Saksamaa pinnal veel karta.

Koori praktilistest probleemidest ja majanduslikest päevamuredest andis seletust koorivannem pr. Ida Kutzer, kes on abielus sakslasega ja elab Düsseldorfis. "Mitmed kaasmaalased ohverdasid palju selleks, et Rootsi sõita", ütleb hallipäine energiline olemisega vanemdaam. Meie ei tohi unustada asjaolu, et Saksamaal veel 9 aastat tagasi olid viimased kaasmaalased laagrites ja et enamasti ikka üks abielupoolest oli haige. Oli

korda kergendas Rheinland-Westfaleni sotsiaalministeeriumi toetus koori kultuurilisele tegevusele, mis on ainulaadne abi kogu Lääne-Saksamaa ulatuses. Rootsi sõit tasuti koorile Saksamaa piirides 30 protsendi ulatuses. "Et saada iga-aastast toetust, peab andma sisse eelarve, mis näitab ka, kui suur on oma panus. Üldise on palju jahtimist paaberitega. Nüüd on kuulda, et edaspidine toetus saamine muutub küsitavaks. Aga elame, näeme!", lisab koorivannem.

Belgiast on laulupeole sõitnud seitse eestlast. Kokku on neid seal veel 200 ümber. Eesti Selts on ikka veel elujuline ja juba 40 aastat vana, jutustab Eesti Päävalehele esinaine pr. L. Dillie-Lindre, tumesinises õhtukleidis elegantne saie daam. Ta oli algkooli õpetaja Eestis käsitsi alal kes pärast sõda abiellus Wiesbadenist belglastest UNRRA ametnikuga.

"Pidasin just oma Belgias elamise/25. aasta juubelit", ütleb pr. L. Dillie-Lindre. Tema perekond on tuntud sellepolest, et abikaasa, kes keelte peale väga andekas, õppis ära eesti keele. Tütar Ann on praegu 22 aastat vana ja lõpetab pedagoogiumi. "Eestlased käivad koos kord kuus. Eesti selts on üks Brüsselis, üks Liegis ja üks Antwerpenis." "Meid on vähe, aga hing on elav. Egas kvantiteet ei loe, peaaegu on kvaliteet." Edasi kuulen, et intellektuaalsetel aladel eestlased Belgias oli raske tööd leida, kuna nad ei valdanud ei ei flaami ega prantsuse keelt. Teatavasti on ju flaamlaste ja valloonide vahel Belgias see igivane keeleväen, kuna valloonid ei taha üldse hollandi sugemetega flaami keelest laulgu teada.

Belgiast oli laulupeol veel pr. Maria Jackers Lüftichist, perekond Paul Otter ja pr. Anella Mertens Brüsselist. Samuti Eesti Seltsi abielunaine Elisabeth Vaes ja abikaasa Luc Vaes, Belgia välisministeeriumist, kellel siin sugulased ees. Ainus majanduslik abi, mida eestlased rahvuslikus tegevuses saavad Belgias, on Kirikute Maailma Liidult. Pr. Lindre imestab ka väga rootsi elukalliduse üle, mis eriti belgia rahvas tunda annab.

KARIN SAARSEN

Baltlased linna külalisiks

Balti teadusliku konverentsi osavõtjaskond Stockholmi linna vastuvõtul Stadshuseti esindussaalts. Keskel mikrofoni taga kõneleb linnapea ülesandide täiteva linnavolikogu esimees Evald Johannesson, temast vasakul lauale

Ilgemal paistavad tema abi Eva Remens (valges) ja konverentsi eesistuja, Balti Instituudi esimees Bruno Kalnins (prillidega). (EPL-foto Lepper)

Nelipühi ajal toimus Stockholm mis teine balti teaduslik konverents osavõtjatega kogu maailmast – kokku 11-st riigist. Osavõtjate arv tõusis 160-le. Referentide hulgas domineerisid eestlased ja lätlased, kuid esines ka mittemaltlasti uurijaid, kes on end pühendanud ainetele,

mil on seos Eestiga, Lätiga ja Leeduga, eeskätt ameeriklasi.

Konverentsi avamine toimus Stockholmis uusimas ja esinduslikumas hotellis Sheratonis, kus teretulemast ütles ka Rootsi hariduse ministeriumi esindaja Ilmar Bekeris ning kus Stockholm linna esindas linnavolikogu

gu abiesimees Eva Remens.

Kogu konverentsi oli palutud avamise järele kulla Stockholm linna valitsuse poolt Stadshusetis, kus linnavolikogu esimees Evald Johannesson oli piduperemeheks ja isiklikult teravitas kogu maailmast saabunud balti teadlasi.

Talle vastas tänusõnadega konverentsi eesistuja dotsent Bruno Kalnins. Stockholm linna poolt pakuti selle järele külalistele raekoja esindussaalts rikkalik sööke ja jookide laud. See oli esmakordne Stockholm linna vastuvõtt ametlikus korras baltlastele.

Konverents jätkus selle järele Sheratonis Hõbesaalis, jättes aga kahel järgmisel päeval Hässelby lossis, kus ettekanded toimusid erialade viisi. Suurem osa väliskülalistest olid pagitautud ka elama Hässelby lossi tiibhooneisse. Suur vastuvõtt külalistele toimus Eesti Majas.

Tiiu Kadaka akvarellide näitus

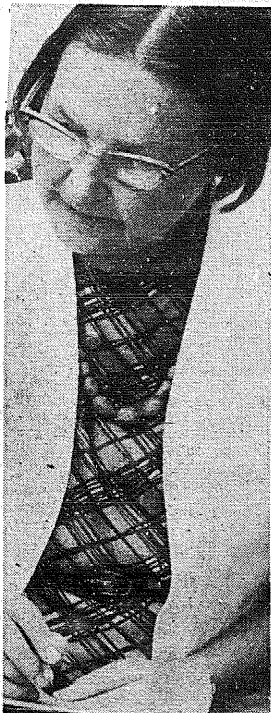
Laulupeoga ühenduses toimus E. Majas Tiiu Kadaka akvarellide näitus. Ta lillemaalid olid üles riputatud väikesse kohvikuruumi, kuna tavalises näituseruumis toimub praegu noorte kunstigrupi kevadnäitus (millist kõneleme lähemalt hiljem). Kuna kunstnik ise koos abikaasaga lahkus Stockholmist 8. juunil, et oma reisi üle mitme maa Lõuna-Aafrika suunas jätkata, siis sai näitus kesta vaid ühe napi nädala.

Näituse avamine 1. juunil tõi kokku suure arvu kunsthuvilisi ja mahtumisege tillukesse koh-

vikuruumi oli suur raskus. Mõlemad üksid olid aga avatud ja nii sai enamik osa näituse avamise ettekandeist. Kauge kunstikülast teritas E. Kultuuri Koondise esimees Leonid Laid ja andis avasõnaks sõna allkirjutatule, kes lühidalt eritis tavalise lillemaali ja botaanilise taimemaali mõisteid. Et võõraid lõunamaisi lilli meie kunstipublikule lähemale tuua, kõneles Hele Lõus nende troopiliste taimede, eriti protea eripärasustest.

Tiiu Kadaka akvarellid on väikeseformaadilised "lilleportreed", kus mõnikord on kujutatud ainult ühte lille, enamasti aga mitut maitsekas kompositsiooni. Maalimisviis on kuiv akvarell, millises tehnikas on võimalik edasi anda neid peenide detailide, mis oluliselt botaanilise maali juurde kuuluvad. Üldpilt on aga meeldiv kunstiliselt kujundatud kompositsioon, mis hoollega valitud tagapõhjal tõstab esile taimede erinevaid nüansse õites, viljades, lehtedes või vartes. Et akvarellid enamikus on maalitud värvilisele paberile (hallikad, beezhikad, pruunikad j.m. toonid), sellel on oma praktilinegi tähtsus, nagu kunstnik allkirjutatule jutustas. Nimelt on paljude õite (ja ka viljade) äärjooned valged, millest peensust oleks võimatu edasi anda valgel paberil.

Meie publikule on taimede botaaniline maalimisviis peagu täiesti võõras, mil mitte arveta da roosi-plaanshe j.m. antikvaariatides. Originaalis ei näe Stockholmis sellelaadilist maali

Tiiu Kadak joonistamas

aga kunagi. Tiiu Kadaka prae gusel kodumaal L.-Aafrikas (ja kõikides anglo-saksi maades) on see kunstiala aga väga hinnatud ja paljude kunstnike poolt viljel-

dud. Tiiu Kadaka on silma nõnanssi de tabamisel, osavalt ning täpselt kiit detailrikkal maalimisel ja head maitset oma maallööbektide paigutamisel nii fooni kui kompositsiooni suhtes.

Rõõmustav kunstitunustus, mis peaks olema andev nii kunstnikul ka loodusesõbrale. EEVIEND

Meeskoor Algus lk 1

se, kui ka kassa-aruanne kiinl-tati ühehäälselt.

Järgnevatel valmistel kujanee juhatus järgmiseks: Esimees M. Gering, abiesimees R. Tubin, laeaur V. Ventser, sekretär L. Talbak, ametita liige K. Tuulik.

Juhatusel liikmete asemikeks valiti H. Malm ja V. Nairis. Revisjoni komisjoni V. Päärand, E. Tank ja H. Post. Koorivane-maks valiti L. Lokotar tagasi ja abiks J. Seim. Koorijuh L. Leetmaa.

Läbiraakimiste all leidsid elavat käsitamist nii uute laulude kui ka koori järelekasva küsimused. Noorte lauljate juurdetoo-

miseks peeti vajalikuks, et juhatus astuks kohe vajalikke samme. Töömeelooluline ja asjalik koosolek lõppes koori motoga.

New Yorgis suri 25. mail 73 aast vanuses Vaba Euroopa Organisatsioon vanem asepresident Barnard Yarrow. Ta oli sündinud Etenemaal ja saanud kõrgema hariduse Krakovi ja Odesse ülikoolides. Siirdus Ameerikasse 1922, kus lõpetas New Yorgi ja Columbia ülikoolid õigusteaduse alal. Oli hiljem paljudel vastutavatel kohtadel. Tema ülesandeks oli eriti pidada sidet eksitlorganisatsioonidega, kui ta 1962 asus Vaba Euroopa Organisatsioonis juhtivale kohale.

Välisreisijad!

Kõik pole kuld mis hiilgab. Kõik ostud välismaal pole otstarbekohased. Ka mitte lubatud! Loe lähemalt meie veldikut, mis saadaval tollikontrollides, reisibüroodes ja teatud pangakontorites.

KONSUMENT VERKET

Kompveki ja fruktiäri

Stockholmi kesklinnas ter-vislikeil põhjusil kitrestit müüa.

Tel. 08/19 50 10

Kas olete juba tellinud

"Soomepoisid"

500-lk. raamatu, mis käsitleb soomepoiste elu ja olu algusest lõpuni. Kui ei, siis on seda veel võimalik teha, makstes eeltellimise hinnaga kr. 60.- postigiro nr. 27 20 45-6 Ilmar Ussiso, Skogsvägen 40, 175 40 Järfälla.

Pärast ilmumist on raamatu hind kr. 75.-

JR 200 SÖPRUSÖHING